



Międzynarodowa konferencja
Instytutu Neofilologii
Katedry Filologii Angielskiej, Germańskiej i Słowiańskiej
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie

pt. Literaturoznawstwo, językoznawstwo i kulturoznawstwo jako płaszczyzny przekazu
we współczesnej glottodydaktyce

Chełm, 24-25 maja 2010 roku

Konferencja zorganizowana ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w ramach środków finansowych na działalność wspomagającą badania na rok 2010.

Literaturoznawstwo, językoznawstwo i kulturoznawstwo jako płaszczyzny przekazu we współczesnej glottodydaktyce

Redakcja

Jolanta Knieja
Tomasz Zygmunt
Łukasz Brzana

Wydawnictwo *werset*[®]

Lublin 2010

Оксана БЕЛИХ
Олександр КУЗЬМИЧ

Модель зв'язку: взаємодія вербального і невербального спілкування

Сучасний етап розвитку демократичного суспільства висуває особливі вимоги до рівня і якості міжкультурної комунікації. Комунікація є універсальним надбанням й універсальною реальністю суспільного існування. Для обговорення явища диференційованої міжкультурної комунікації і проблем, що виникають, необхідно для початку зрозуміти, що включає в себе поняття комунікація, як явище і як процес в цілому.

Аналіз взаємодії культур посідає сьогодні чільне місце і є досить актуальним у контексті діалогу культур. Багато факторів як лінгвістичних, так і соціально-економічних піднесли вивчення комунікації між культурами різних країн на високий інтернаціональний рівень. Це такі фактори як:

1. Зростання значення економічного розвитку країн тихоокеанської зони.
2. Вплив збільшеної іміграції на всі сфери життя певної країни.
3. Лінгвістичні студії у сфері прагматики (вплив соціального контексту на використання мови).
4. Важливість вивчення невербальних аспектів комунікації (Shenderuk 2005).

Мета – теоретичне обґрунтування особливостей взаємодії понять *вербальне спілкування та невербальне спілкування* та аналіз ролі цих термінів у сучасній міжкультурній комунікації.

Відповідно до поставленої мети були сформульовані наступні завдання:

- A) зробити аналіз джерел по даній тематиці;
- B) проаналізувати особливості понять вербальне спілкування та невербальне спілкування;
- C) охарактеризувати основні форми взаємодії понять вербальне спілкування та невербальне спілкування;
- D) з'ясувати роль понять вербальне спілкування та невербальне спілкування у сучасній міжкультурній комунікації;

В основі сучасного розуміння міжкультурної комунікації та понять вербальне спілкування та невербальне спілкування лежать концептуальні науково-теоретичні ідеї Світлани Тер-Мінасової, Наталії Гальскової, Джорджа Кондона.

Теоретичні пошуки змісту понять „міжкультурна комунікація” дали нам можливість простежити наступне:

- a) адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур (Тер-Мінасова 2000: 166);
- b) сукупність специфічних процесів взаємодії партнерів у спілкуванні, які належать до різних лінгвоетнокультурних співтовариств (Гальскова 2004: 4). Автор зазначає, що система освіти повинна сприяти становленню здібностей особистості до міжкультурної комунікації. Цей процес відбувається із розвитком у студентів культурного досвіду, у складі якого можливо визначити відношення індивідууму до себе, до світу, а також його досвід творчої діяльності;
- c) комунікація не зводиться лише до передачі та засвоєння інформації. Неможливо обмежитися адекватним перекладом іноземної мови, процес міжкультурної комунікації виходить поза межі та стосується розуміння історичного контексту, взаємодії пізнавального та ціннісного, наукового та позанаукового (Розанова). Автор акцентує, що складність у встановленні комунікації пов'язана із тим фактом, що для людей, навіть однієї культури, одні й ті ж слова мають різне значення.

Визначаючи поняття культури, ми розглядаємо її як універсально поширену і водночас специфічну для певного суспільства, нації, організації або групи орієнтаційну систему, яка зумовлює сприйняття, мислення, оцінювання та дії людей усередині відповідного суспільства. Орієнтаційна система може бути репрезентована відповідними символами. Вона (система) передається через процес соціалізації наступному поколінню і дає можливість членам суспільства долати їх життєві і природні перешкоди.

Найважливіше завдання культури полягає в тому, щоб закласти підвалини для ідентифікації людини. Культура є формою комунікації, дивовижним проявом якої є сама мова, а разом з тим і широкий спектр думок. Важливим є і те, що культура зумовлює соціальну диференціацію, ранг, причетність до класу з його особливостями, так само як вид і спосіб виробництва та споживання на широкому соціальному та народно-господарчому рівні (Садохин 2004: 7).

Комунікація на міжкультурному рівні може супроводжуватись різними каналами зв'язку, тобто повідомлення може складатися з вербальних і невербальних сигналів. Цілеспрямоване вивчення взаємодії вербальної та невербальної комунікації сягає епохи розквіту ораторського мистецтва в стародавньому Римі (II-I ст. до н.е.). Цицерон вважав, що всі почуття оратора повинні бути виражені або, краще сказати, випалені на його власному обличчі. У I ст. до н.е. теоретик ораторського мистецтва Квантіліан розробив теорію жести, міміки, постави, а також правила руху плечей, рук і голови, постановки дихання та голосу оратора. Базою послужив не тільки ораторський досвід, але й основи риторики, становлення якої як особливої науки відбулося в Древній Греції в V-IV ст. до н.е. Але за межами риторики дослідження вербальної і невербальної комунікації, як правило, проходило роздільно – інтереси лінгвісти-

ки і паралінгвістики перетиналися, але не доповнювали один одного. Такий стан пояснюється відносною самостійністю двох комунікативних систем і неопрацьованості теоретичного аспекту невербальної комунікації (крім типології жестів). Спроби підійти до обґрунтування комунікативних одиниць і категорій паралінгвістики з лінгвістичних позицій виявилися малоєфективними, тому що будова невербальних одиниць, їх системні зв'язки, категорії та приватні функції мають свою специфіку. У подібній ситуації найоптимальнішим підходом до вивчення взаємодії вербальної і невербальної комунікації є когнітивно-функціональний, що дозволяє виявити спільне та відмінне у функціональних та структурно-системних властивостях вербальних і невербальних засобів.

Комунікативна взаємодія людей відбувається переважно у вербальній (словесній) формі - в процесі мовного спілкування. Його особливість полягає в тому, що воно за формою і за змістом спрямоване на іншу людину, включене в комунікативний процес, є фактом комунікації. Вербальна комунікація може бути спрямована на окрему людину, певну групу (чи навіть не мати конкретного адресата), але в будь-якому разі вона має діалоговий характер і являє собою постійні комунікативні акти.

Олександра Селіванова визначає вербальну комунікацію як цілеспрямовану лінгвопсихо-ментальну діяльність адресанта й адресата у процесі інформаційного обміну та впливу на співрозмовника за допомогою знаків природної мови (Селіванова 2006: 37). Інформаційний обмін передбачає передачу різних змістів: денотативного, конотативного, прагматичного, естетичного та ін. – і спонукає до певної „відповідної” дії. Вплив на адресата має на меті коригування його актуальної поведінки, змісту структур і сценаріїв свідомості, психологічних станів, оцінок тощо (Серль 1986: 156).

Одним з перспективних напрямків досліджень комунікативної поведінки є розгляд висловлювань комунікантів в аспекті теорії мовленнєвих актів, розробленої філософами Джорджем Серлем (1986: 160) і Джеком Остіним (1986: 49). Ця теорія розглядає акт мовлення, що включає реалізацію мовцем висловлювання в ситуації безпосереднього спілкування зі слухачем.

Використання мови як основного засобу вербальної комунікації припускає, що кожному слову або звуку надається спеціальне, тільки йому властиве значення. Для носіїв мови це значення є загальноприйнятим і допомагає їм розуміти один одного. Однак, у сучасному світі нараховується близько 3000 мов, у кожній з яких створена своя мовна картина світу, що припускає специфічне сприйняття світу носіями даної мови. Тому під час комунікації носіїв різних мов виникають ситуації мовної невідповідності, які проявляються у відсутності точного еквівалента для вираження того або іншого поняття. У таких випадках відбувається мовне запозичення, і навіть використання поняття з інших мов у своєму вихідному значенні. Виходячи з цього, є необхідність розглянути деякі важливі засоби реалізації успішної комунікативної діяльності.

Якщо вербальне спілкування є формальною репрезентацією універсальних законів, за допомогою яких ті, хто спілкується, співвідносять мовні сигнали і повідомлення, то очевидно, що воно служить експлікацією одного із аспектів людських здібностей.

На Заході стара традиція ораторського мистецтва припускає важливість вербальних повідомлень. В азіатських та східних культурах слова вважаються складовою частиною комунікативного контексту в цілому, котрий включає також особисті якості учасників спілкування і характер міжособистісних стосунків. Таким чином, у цих культурах вербальні висловлювання вважаються частиною комунікативного процесу, нерозривно пов'язаного з етикою, психологією, політикою і соціальними відносинами. Так, на офіційних переговорах з китайською стороною варто бути готовим до того, що партнер повинен першим висловити свою точку зору, надати свої пропозиції. Якщо переговори проводяться на китайській території, то приймаюча сторона може посилатися на те (відповідно до їхніх традицій), що «гість говорить першим». Спроби отримати первинну інформацію від китайських партнерів часто виявляються безрезультатними. У порівнянні з вербальними засобами вираження думок в азіатських і східних культурах, мешканці європейських країн висловлюються ясно і точно, намагаючись уникати мовчання в ході спілкування (Василина 2003: 93).

Передача і отримання більшості інформації через комунікативні акти відбувається не лише вербальними ходами, але й через невербальну комунікацію. Ми передаємо повідомлення за допомогою рухів рук, очей, тіла, мовчання, дистанції та шляхом використання часу і простору. Інколи – це мовчазне, але надзвичайно комунікативне завершення вербального мовлення. Невербальна комунікація може також замінити мову. Складні особливості вербального мовлення виступають тінню порівняно з витонченими нюансами невербального спілкування. Крім розмаїття та широкого спектру ілюстрації культурних відмінностей, невербальне спілкування дуже часто також вживається несвідомо. Ми постійно передаємо наші реальні почуття через „немовне мовлення”. Усім відомий вислів, що „дії говорять більше, ніж слова”, підтверджує цю думку. Термін невербальне спілкування належить до всіх форм невербальної комунікації, включаючи пара-мову, мову рухів та контекстуальну організацію, які застосовуються у людській взаємодії та комунікації. Як і мова, форми невербального спілкування є частиною наукової системи, яка спрямована на взаємодію культур (Connor 1986: 13).

Як вербальні, так і невербальні засоби за своєю природою є знаками, вони виконують базові функції комунікації – інформаційну, прагматичну і експресивну. Але якщо словесні знаки, по перевазі, є умовними символами, тобто невмотивованими і позначають реалії дійсності, то несловесні знаки, зокрема, жести і міміка в більшості своїй є індексальними знаками, невмотивованими і сигналізують про відчуття, емоції, ставлення до оточуючих, (наприклад, на-

хмурені брови сигналізують про незадоволеність, незгоду, сумнів та ін). Умовні символи, що позначають реалії (наприклад, рухи головою при позитивній або негативній відповідях) так само не мають вмотивованості. Лише іконічні знаки, що імітують форми або розміри об'єктів, є мотивованими.

Дослідження у галузі невербального спілкування були зосереджені на питанні, чи типи невербальної поведінки, такі як вираз обличчя і рухів є універсальними чи специфічними стосовно різних культур. Багато вчених доходять висновку, що існують універсальні типи виразу обличчя, які символізують страх, щастя, подив, злість, смуток; рухи людського тіла, такі як жести, знаки, кивання головою і поклони, але правила виявлення цих емоцій відрізняються у різних культурах. Наприклад, уникання зорового контакту з незнайомими людьми в офіційному оточенні вважається нормальною поведінкою в Японії, але абсолютно неприйнятне в американському контексті.

Термін невербальне спілкування має бути зарезервованим для визначення таких типів поведінки і символів культури, що передають культурно-специфічні поняття, які розуміють і розділяють інші люди в межах однієї культурної групи. Наприклад, рухи голови догори і вниз є фізичною поведінкою, вони можуть супроводжувати вербальний знак або замінити його. Ці рухи тіла стають невербальним типом спілкування тоді, коли вони передають певне культурне повідомлення, таке, як згода, незгода або ствердження.

Поведінку невербального спілкування можна поділити на три основні категорії:

- поведінка, що належить до використання мовних сигналів (пара-мова);
- поведінка, що демонструє індивідуальні рухи і дії (кінезис);
- поведінка, яка впливає з контексту чи оточення (Василина 2003: 18).

Термін пара-мова включає різні типи акустичних елементів, які супроводжують мову, так само, як і типи вокалізації, які замінюють чи доповнюють мовлення. Вокальні параметри пара-мови надають інформацію про емоційний стан доповідачів, їхню особистість і навіть їхні наміри. Певні паралінгвістичні риси настільки чітко з'єднані вербально, що вони виступають частиною лінгвістичної системи. Так відбувається з фонетичними та інтонаційними характеристиками в англійській мові. Ми знаємо, що у деяких мовах тон вживається фонематично; однак, в англійській мові нетональний наголос, мова чи інтенсивність можуть використовуватися для зміни значення слова. Ми також знаємо, що інтонація в англійській мові може описувати різницю між питаннями, твердженнями і вигуками. Такі паралінгвістичні моделі відрізняються в різних мовах та є часто джерелом проблем у мовленні і розумінні повідомлення, з якими зустрічається доповідач, який не володіє мовними формами відповідної мови. Для тих, чия мова є тональною за природою, тенденція накладати свої паралінгвістичні риси на специфічні слова і склади англійської мови може призвести до проблем у вимові і труднощів у розумінні. Також через те, що голосові характеристики, такі, як наголос, висота звуку, гучність можуть пере-

давати емоції, то при цьому може виникнути непорозуміння. Наприклад, багато спостерігачів роблять висновки, що араби часто злостяться тоді, коли інші нації ні. Моделі інтонації і наголосу арабської мови часто сприймаються на слух тими, хто звик до англійської мови, як жорсткі та агресивні. Поєднуючись з тенденцією стояти дуже близько до іншої людини, часто навіть торкаючись її, наміри арабського мовця можуть розцінювати як агресивні та навіть ворожі.

Невербальна поведінка включає не тільки акустичні елементи, але також рухи тіла, що супроводжують звукові елементи. Цей тип невербальної поведінки або рухи тіла передають великий спектр комунікативних кодів і символів, включаючи рухи всіх частин тіла, вирази обличчя, рухи очей, голови, жестів тощо. Ми можемо отримувати чи висилати повідомлення за допомогою рухів тіла, які можуть читатися по-різному у різних культурах. Наприклад, відомий знак ОК в англійській культурі означає „переможець” в культурі США, але сприймається як непристойний жест в Бразилії та інших країнах.

Варіації рухів тіла, представлені в різних культурах, разом з інтонацією (кінезис), дистанцією між людьми у спілкуванні, одягом часто мають неправильну інтерпретацію у мовній аудиторії. Поведінка певних викладачів може так само передавати неочікувані повідомлення. Наприклад, жести, що ідентифікуються як потенційно образливі для Східної Азії, включають: торкання голови студента, обійми, передавання чогось через голову студента, вказування на щось ногою. Для арабів образливі жести залучають торкання студента/ки протилежної статі, обнімання студента/ки протилежної статі, показування підшви ноги, передавання комусь чогось (особливо їжу) лівою рукою, повертання спиною до співдоповідача протягом розмови та підморгування. Вчителі повинні бути дуже обережними стосовно мови рухів студентів. Якою є поза слухання у студентів? Студент з Близького Сходу може повернути голову і вухо до мовця; інші можуть заплющити очі і повернутися обличчям до того, хто говорить. Дивитися в очі один одному є обов'язковою умовою лише для американців і не є універсальним методом (Василина 2003: 47).

Відрізняються методи та жести звертання людей один до одного. У США, люди, висловлюючи повагу і шанування, встають, але в інших країнах світу люди кланяються чи, навіть, сідають, наприклад, у Полінезії. Моделі мови рухів і жестів у США висловлюють загальну тенденцію неформальності. Класичні моделі шанування, такі як потиск руки, практикуються набагато рідше у США, ніж за кордоном. Цінності, норми поведінки та вірування чи особлива культура певної групи людей відображаються у моделях вербальних і невербальних кодів. У США, наприклад, увага звертається на неформальному неконтактному типі поведінки, вербальних формах спілкування, спрямованих на дієвість.

Невербальний тип поведінки часто має велике впливове навантаження. Емоційний вихід при цьому, як і у вербальному типі, є різним у різних країнах. Небажання демонструвати негативні емоції на людях може бути проілюстро-

вано посмішкою на тлі жахливої трагедії. За допомогою «азіатської посмішки» можна приховати страх, поразку, занепокоєність, горе так само, як і можна відобразити радість і щастя. Через те, що багато культур відносять посмішку лише до вираження щасливих моментів життя, ті, хто побачить «азіатську посмішку» як ілюстрацію негативних емоцій, будуть шоковані. Побачити студента, що не склав іспит, який сміється, є дуже неприємно для викладача. Викладач також повинен знати, що вираження смутку чи злості вважається «неввічливим» в Японії. Отже, дуже важливо зрозуміти специфічні культурні моделі і в який спосіб ці моделі співвідносяться з цінностями певної культури. Отже, ми повинні проаналізувати значення японського терміна „*харагеі*”, який означає „безслівне спілкування”. Воно відображає цінність спілкування без слів. Мовчання може виражати багато і сприймається загалом не як спілкування. Але ці моделі мовчання – не просто паузи, а специфічні акти комунікації.

Також існують фактори за межами індивіда, які впливають на взаємодію як безпосередньо, так і контекстуально. До цих факторів належить просторова організація, часові рамки та моделі взаємодії. Стосовно механіки просторової орієнтації Едвард Холл вказує декілька шляхів, коли використання і організація простору відрізняється в різних культурах:

- 1) зафіксовані характеристики – взаємодія індивіда із зафіксованими характеристиками, такими як будівлі, організація міста, оточення;
- 2) напівзафіксовані характеристики – взаємодія індивіда з елементами оточення, такими як організація інтер'єру і простору;
- 3) динаміка неформальних характеристик – поведінка, яка регулюється взаємодією і стосунками між людьми (Hall 1996: 14).

Такий просторовий тип поведінки у різних країнах є різним. Люди у Північній Америці використовують простір щедро і вимірюють його зовнішніми кордонами. Вони переважно зацікавлені організацією цього виду діяльності і її межами. Можна знайти повсюди контрастні моделі побудови міст і будинків. Існують дві європейські моделі: у формі променистої зірки у Франції та Іспанії з містами, які починають забудову від центра, та модель решітки у Великобританії, де перехрестя проектується у найважливіших пунктах міста. Ці моделі контрастують з японською системою, яка ставить наголос на перехрестя, а не вулиці, відкидаючи концепцію центру.

Існують приклади культурних моделей, які відрізняються у плануванні будинків та інтер'єрів. Для контрасту можна сказати про будинки, оточені високими стінами у Південній Європі і на Близькому Сході, та відкриті сади і газони біля американських будинків. Перший тип просторової організації ізолює родину; американські домівки рекламують фінансовий стан, потребу у просторі і зовнішній тип невтручання у приватне життя, що говорить: *Сюди не можна. Тут починається мій дім.*

З іншого боку, японський дім, в якому майже немає меблів, є багатофункціональним і також дає змогу мати персональний приватний простір, але не

шляхом зовнішнього просторового оточення, а шляхом зафіксованого внутрішнього простору та рухомих перегородок.

Багато непорозумінь у міжкультурній комунікації викликають фразеологізми, що, як усталені конструкції слів, в кожній країні мають своє, специфічне значення. Адже, більшість фразеологізмів з'явилося в процесі спостереження за навколишньою дійсністю – історичною, суспільними процесами, виробничою діяльністю й побутом, морально-етичними нормами і родинними стосунками, природним середовищем, тваринним та рослинним світом. Наприклад, розуміння багатьох фразеологізмів сучасної німецької мови потребує глибокої обізнаності з історією та культурою німецького народу, а вживання таких фразеологізмів є досить специфічним і не знаходить аналогій в інших мовах, наприклад: *ab nach Kassel!* – геть! забирайся (в Кассель); *rangehen wie Blücher* – діяти рішуче (як Блюхер); *den alten Zopf abschneiden* (букв. відрізати стару косу) – облишити старі звички, традиції; *Gang nach Kanossa* – (принизливе) прохання про помилування; *fluchen wie ein Landsknecht* – лаятися на чому світ стоїть (як ландскнехт); *alter Schwede* – (старий) шахрай, друзяка; *der Alte Fritz* – старий Фріц; *der Eiserne Kanzler* – Отто фон Бісмарк; *blauer Montag* – блакитний понеділок (неробочий день); *blauer Brief* – блакитний лист (лист неприємного змісту); *jmdm den Laufpaß geben/den Laufpaß bekommen* – відмовити комусь/бути звільненим; *fluchen wie ein Bierkutscher* – лаятися, як пивний візник; *jmdm den Daumen drücken (halten)* – бажати комусь успіху і т. ін.

Говорячи про часовий тип поведінки, що стосується невербальної комунікації, і аналізуючи такі прислів'я та метафори, як *Час-гроші* – Не марнуй час, ми можемо побачити, що вони відображають ставлення до часу, як до товару, цілісної структури, чогось такого, що можна заробити, витратити чи змарнувати.

Часові моделі арабської культури поділяють час на такі категорії: 1) часу як такого немає; 2) тепер; 3) назавжди. Разом із прихильністю до ритуальних форм привітання та гостинності цей підхід часто представляє проблеми для тих, хто проводить переговори у швидкому ритмі.

Часові стосунки у латинських типах культур хоч і пародійно, але використовували стереотипи. Їхні культурні моделі акцентують персональний контакт, клас і статус та обмін приємними корпоративними заходами. Моделі взаємодії як елементи невербального спілкування є одиницями поведінки; вони стосуються манери, змісту та мети спілкування. Часові і просторові моделі певної групи людей також залежать від того, де вони реалізуються. Наприклад, у Сполучених Штатах бізнес може обговорюватися у будь-якому місці, хіба що крім церкви.

Коли акт комунікації відбувся, партнери взаємодіють майже синхронно. Ця синхронія реалізується за допомогою мови, рухів тіла та контекстуальної поведінки. Як показав аналіз, для повного розуміння актів комунікації важливо оперувати усіма моделями як вербального, так і невербального спілкування у контексті широкої міжкультурної взаємодії.

Отже, культура певного суспільства полягає в тому, що необхідно знати, щоб мати змогу діяти так, як це прийнятно для членів цього суспільства. Культура не є субстанцією матеріальною. Вона також не складається з предметів, людей, форм поведінки або почуттів. Вона, навпроти, означає гармонійне поєднання цих компонентів. Культура – це форми речей, що знаходять своє відображення в голові людини. Культура – це моделі, за якими людина сприймає певні речі, це моделі відношення речей між собою та їх інтерпретація.

Організація комунікативного зв'язку між людьми здійснюється через вербальні та невербальні засоби. Ці засоби виконують у суспільстві інтегруючу роль: вони опосередковують всі види соціальної діяльності, сприяють соціалізації особистостей, акумулюють суспільний досвід, зберігають культуру, служать чинником цивілізаційної, етнічної та групової ідентифікації та відкривають перспективи для подальшого вивчення і деталізації цього феномену.

Вважаємо, що майбутні дослідження взаємодії вербального та невербального спілкування можуть здійснюватися на основі аналізу окремих жанрів офіційного/неофіційного дискурсів як у порівняльному аспекті, так і ізольовано.

Література

- Connor U., Kaplan R. (eds.), 1986, *Writing across languages: Analysis of L2 Text, Reading*, Addison-Wesley, California.
- Hall E., 1996, *Silent Language*, London.
- Shenderuk O., 2005, *Cultural awareness, Іноземні мови в навчальних закладах, Київ: Вид-во „Педагогічна преса”, №4.*, С. 165–166.
- Василина М. А., 2003, *Основы теории коммуникации*, Москва.
- Гальскова Н. Д., 2004, *Межкультурное обучение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам*, Иностр. яз. в школе, № 1., С. 3-8.
- Остин Дж., 1986, *Слово как действие*, Новое в зарубежной лингвистике, Москва: Прогресс, Вып.17: Теория речевых актов, С. 22-130.
- Розанова М. С., *Проблема межкультурной коммуникации в контексте философско-художественного освоения современной реальности*, http://anthropology.ru/ru/texts/rozanova/russia_04.html (20.07.2010).
- Садохин А. П., 2004, *Межкультурная коммуникация: [уч. пос.]* Москва.
- Селіванова О., 2006, *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*, – Полтава.
- Серль Дж., 1986, *Что такое речевой акт?*, Новое в зарубежной лингвистике, Москва: Прогресс, Вып.17: Теория речевых актов, С.151-169.
- Тер-Минасова С. Г., 2000, *Язык и межкультурная коммуникация*, Москва.

Роль лінгвокраїнознавства у вивченні іноземної мови у вищих навчальних закладах

Починаючи з 1991 року, коли Україна набула статусу незалежної держави, з року в рік розширюються міжнародні зв'язки, відбувається інтернаціоналізація усіх аспектів суспільного життя, тому іноземна мова є реальною необхідною в різних сферах діяльності людини, вона стає дійовим фактором соціально-економічного, науково-технічного та загальнокультурного прогресу суспільства. До цього часу головним завданням радянської освіти було оволодіння студентами спілкування іноземною мовою, що передбачало досягнення ними мінімально достатнього рівня комунікативної компетенції. Наша держава взяла курс на гуманізацію освіти, а це зумовлює відмову від вузьких прагматичних цілей вивчення іноземної мови. У сучасних компетенціях навчання іноземна мова розглядається як відображення культури відповідного народу як оволодіння іншомовною культурою і як засвоєння світових духовних цінностей. Таким чином, соціальне замовлення передбачає не тільки формування у студентів, що вивчають іноземну мову, необхідних навичок та вмій, але й ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю. Таке завдання ставить перед собою лінгвокраїнознавство, що досліджує питання відбору та прийомів подачі студентам відомостей про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння даною мовою. Лінгвокраїнознавство це аспект методики викладання іноземних мов, який відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу.

Практично лінгвокраїнознавство спрямоване на реалізацію кінцевих цілей навчання іноземній мові, а саме, на навчання спілкуванню. Адже без закріплення студентами норм адекватної мовної поведінки у відриві від знань неможливо підготувати їх до іншомовного спілкування та сформуванню комунікативну здатність. Це означає, що розробка лінгвокраїнознавчого аспекту в навчанні іноземній мові у вищій школі є надзвичайно актуальною та важливою.

Лінгвокраїнознавчу проблематику складають два великих кола питань філологічних та лінгводидактичних. По-перше, предметом лінгвокраїнознавства є аналіз мови з метою виявлення національно-культурної семантики. По-друге, предметом дослідження є також пошук викладацьких прийомів презентації,